Mua mu
11 XII 70

EESTI PÄEVA-LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

12. aastakäik
Toimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja (ansv. utg.) Hans Schöier

Peatoimetus ja talitus:
EESTI MAJAS, Stockholmis, sinekäik, Kockgränd 3
Aadress: Box 16320
103 28 Stockholm 16
Telefon: 21 84 46

Toimetus Eskilstunas:
Toimetaja Jüri Aus
Aadr.: Eesti Päevaleht, Box 120, 631 02 Eskilstuna. Tel.: 016/14 77 72
Tellimisportgiro nr. 28656

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 155.–
Termin (4 kuud) ..... kr. 56.–
Kuu ..... kr 15.–

Kuulutusehind 75 öörn mm.
Arikuulutused 1 kroon mm.
Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB Eskilstuna 1970

Eskilstuna-Kuriren

Kolmapäeval, 2. detsembril 1970
Upplaga C
Nr. 279 (3563)

Ka Solzhenitsõn taunib vene alandavat viisumi-protseduuri

STOCKHOLM — Tänavune Nobeli kirjandusauhinna saaja, venelane Alexander Solzhenitsõn, ütleb oma kirjas Nobeli sihtasutusele, et tal praegu pole võimalik tulla Stockholmi oma auhinda ära tooma. Ta märgib, et üheks põhjuseks on kartus, et teda pärast tseremoonist enam ei lubata kodumaale tagasi tulla. Selleks ise. "Kes minu raamatuid loevad, vallandatakse töökohtadelt ja heidetakse välja ülikoolidest", ühtlasi tunnigib Solzhenitsõn kallale ka N. Liidus kehtivale alandavale protseduurile välisreiside alal, kus viisa saamiseks tuleb täita lugematul arvul blankette, anda võimudele elulookirjeldusi, kerjata parteiorganisatsioonide õnnistust jne. Peale kõige muu antakse veel instruktsioone, kuidas välismaal peab käituma.

STOCKHOLM — Solzhenitsõn märgib veel, et Nobeli sihtasutuse poolt saadetud materjalist selgub, et auhinna üleandmise tseremoonia on niivõrd pühaliku iseloomuga, et see eriti ei sobi kokku tema karakteriga. See, mis inidagi tähendab, on auhinna-loeng, mis aga toimub mujal ja hiljem. Loengut on Solzhenitsõn nõns pidama eventuaalselt hiljem ja kune kuu jooksul, nagu see on ette kirjutatud Nobeli statuutides. Diplomi ja medali soovib kirjanik vastu võtta Rootsi saatkonnast Moskvas. Auhinna summat, mis tänavu on 496 966 krooni suurune, Solzhenitsõn ütlede ei nimeta. Ka Nobeli sihtasutuses ei teata veel, mida rahaga tehakse. Võimalik on, et summa antakse üle koos medali ja diplomiga Moskvas, või siis hiljem, kui Solzhenitsõn ise Rootsi saabub.

SAIGON — Umbes üks nädal pärast ameerklaste suhteliselt ulutusliikku kuid temporaarset pommitusleinet Põhja-Vietnami vastu, toimus veel üks rünnak, kusjuures üks USA atakklennuk hävitas ühe kommunistide õhutõrjepatarei. Tegemist oli eneseka itsega, kuna atakklennukl pilood oli oma elektroonilisle instrumentide varal kindlaks teinud, et punaste radar oli teda ennast ja ühi tema poolt eskorteeritavat rasket pommitajat sihiknle võtnud ja valmistas ette tulistamist. Ei seda vältida, rünnas ameerika lennuk. Kommunistide patarei asus põhjapool nõimitatud demilitariseeritud tsooni.

SAIGON — Ameerika ja Lõuna-Vietnami komandoökustel õnnestus 22. novembril vabastada 19 vangi ühest vietcongi terroristide vangilaagrist, mis asus sõgaval Mekongi deltapiirkonnas. Laagri asukoha paljastasid kaks ameerikiste pooli varem vangivõetud vietcongiast. Vabastatute hulgas oli ka üks 52-aastane sõnne, kelle terroristid olid vangistanud juba nelja aasta eest ja keda vangilaagris sunniti tegutsema koksaa.

UUDISEID... LÜHIDALT

BERLIIN — Ida-Berliinis toimub Varssavi-pakti juhtide tippkonverents, kus eeskätt diskuteeritakse Berliini probleemi ja määratakse lähitasi kindlaks edaspidine strateegia Bonni vastu. Liiduvabariigi pealinnas märgitakse, et kahtlemata kujuneb huvitavaks "idabloki viimse stalinisti", s.t. Ulbrichti ametiõnd. Viimane on konstantselt ja kangekaelselt jäänud oma vanade seisukohtade juurde, ka siis, kui naiteks N. Liit suunises nõidsta "leplikkust ja head tahet". Teisalt jälle märgitakse, et viimastel päevadel asetleidnud sabotaažnid idasakslaste poolt Berliini ühendustee-del (venitusaktsioonidega takistati liiklust) toimusid kindlasti Moskva soovitusel ja õnnistusel. Ida-Saksa aktsioon langes nimelt täpselt kokku vene Ida-Saksa ambassadõõri Abrassimovi protestiga, kusjuures viimane väitis, et Lääne-Saksa parteid CDU/CSU ei tohi oma kongresse pidada Lääne-Berliinis.

Bernard Kangro kõnelemas eesti kirjanduse veerandsajandist võõrsil. (Foto Kopler)

Göteborg austas kolme jubileerivat kirjanikku

GÖTEBORG (EPL) — Pühapäeval, 22. novembril korraldati Göteborgis Raamatukku õhtusena kirjanike juubeli-aktus, millega tähistati Bernard Kangro, Kalju Lepiku ja August Mälgu hiljutisi sünni-aastapäevi. Korraldajaina olid ühiselt tegevad E. K. Göteborgi Osakond, Eesti Kultuurkomitee ja R. E. Eesti-nduse Göteborgi üldkogu.

Õhtus toimus keskpäeval — algusega kell 15 — "Forumi" seltskondlikes ruumides Södra Guldhedenis, kuhu kogunes saali täis "armastuse sõsaidajaid mitte ainult juubilaridele, veid ka kirjanduselle endale", nagu tähendas kirjanik Raimond Kolk oma huvitavas, sisutihedas ja sugestiivselt estetud pidukõnes.

Juubilaridest olid kohal Bernard Kangro õõre Eva Merikega ja Kalju Lepik, kes oma ilkliku osavõtu ja esinemisega aitasid sõustada kava ja lisasid õhtusele pidulikku varvingut.

Avasõna ütles Arvi Moor, tervitades kõrralidajate nimel juubilare ja kirjandusõõhralikku publikut ning soovides õhtlasi, et kõigi osavõtjate õõine tervitus ja lugupidamine küünika ka sõna- ja väimusilla kaudu kolmanda juubilari, proosameister August Mälgumi.

— Need kolm meest — August Mälk, Bernard Kangro ja Kalju Lepik — kellede nimel ja puhul mõtsa oleme kokku tulnud, on igaüks omsette ja kõik kolm lühtekokku oluline ja samal ajal omamoodi lähtõpkeline osa eesti kirjandusliikust tänapäevast, eesti nüüdiskirjanduset, alustas Raimond Kolk oma kõnet ja jatkas siis:

— See on nõnult kõõne aasta pikkune aja-intervall, mis Mälku Kangrost ja Kangrot Lepikust lahutab, kuid see iseenesest õõhine intervall on ometi vahepõõrke kolmele õõlesti erinevale generatsioonile eesti kirjanduses. Mitte ainult Mälgu, Kangro ja Lepiku füüsiline ilmaletulek, vaid ka nende kirjanduse tulek on toimunud kõõneaastase vahemaega. Mälgu esimene romaan "Kesalihik" kannab ilmumisaastat 1926. Kangro esmikraamat "Sonetid" ilmus a. 1935 ja Lepiku kõige esimene teos a. 1946. Sellest kõõneaastaset ajamõõdust on jatkunud, et anda igaühele neist õõlesti erinevat kirjanduslikku nägu, tegu, laadi, meetodit ja tagapõõha.

— Mälgu esilekerkimine sõndis veel Noor-Eesti ja selle õõlesteenõõd vormi, Siiura-ajajärgu, uusromantismi lippude all. Mälk ei olnud küll kunagi nõõ tõõverdi romantik, kuid õõkk sega mugandas ta romantikat argipäeva maailma, õõnekõõ ta realistliku käsitluseõõsi jõõre välja jõõdis.

— Umbes samal ajal, kui Mälk ja praktõõlisel kogu eesti kirjandus kõõdõõlt realisõõ on otsas 30-ndate aastate algusés ja keskel kõõni seõõs, algatas Tartu akadeemõõlistest õõgõõdest võõjavõõsõõv noor kõõrjanduõõlõõk põõlvkõõnd õõmakõõrda

Järg. lhk. 2.

Miks on USA poliitika mõnikord NAIIVNE?

WASHINGTON (VES) — Välisministeeriumi korraldusel toimus ministeeriumi rahvusvahelise konverentside ruumes Washingtonis 12. ja 13. novembril välispoliitiline konverents erinorganisatsioonide juhtidele, millest juba teist kurda võtsid osa ka Ameerika etnilised grupid. Seda tõnn ministeeriumi Avalike Asjade Büroo organisatsioonidega sidepidamise ametõõlõõk Ilmar Heinaru energilisele tõõtlusele Valge Maja taotlusele Valge Maja toetusel.

Nõõ esõndasid konverentsõõ välisminister William Rogersi kutsel oma organisatsioone viie eestlast: Juta Kurman (Eesti Naiskõõbide Liit), Gerhard Buschmann (Eesti Rahvuskõõmitee USA-s), Ilmar Ojaer (välism. Rogersi poolt õõjaõõndatud õõige-avõõliku arvamise nõõandvasse erikõõmiteesse välispõõlitõõlistes küsimustes). Kõõlo Popp (Eesti rõõpõõlikõõnde partei) ning Mall Järma (Eesti Naiste Nõõkogu Eesti Delegatsiooni, esinaisena).

Konverentsõõ kõõsõõtõõ Lähis-Ida, ÜN-i, Ida-Aasiat, noorsugu ja välispõõlitõõka ning "välispõõlitõõka tegemise" menetlusi. Kõõkõõd aladel õõld

Järg. lhk. 2.

Bernard Kangro, tema tütar Eeva Merike ja Kalju Lepik aktusel Göteborgis. (Foto Kopler)

Ameerika loovutas põgeneja

WASHINGTON (EPL) — President Nixon on iõõkõõõ

EPL 2. detsembril 1970

MEIE MASSMEEDIUM

Tänapäeval kõneldakse massmeediumest. Selle moodsa termini taga seisvaid need vahendid, mis moodustavad kahalid informatsioonide viimseks massideni: ajakirjandus, raadio, televisioon. Ka eestlased ei ole sannid läbi ilma omamda massmeediumideta ja nii võime vahas maailmas loetella terveit 15 eesti ajalehte, mis on määratud kõnima eestlase informatsioonivajadusi. Igas eestlaste asukohamaas ilmub ajaleht, suuremates kogunt kaks. Rekordi lööb ega Rootsi eestlasond, kes on saavutanud väiteli hiilgava seisundi terveit (!) ajalehega. Kaheksandana piiüab eestlastesti jõuda kodumaa okupantide poolt põgenemate mõjustamiseks ja desinformeerimiseks tasuta saadetav propagandibülletaan "Kodumaa", ilmses lootuses kord aeshalda kõike seitset rahvusliku alusega ilmuvat ajalehte, kui need kord iiketrise ali, on oksad lõplikult ara saagimud.

Oleme juba ammugi teadlikud selles, et ajakirjanduslik vosatumine seab piirpeale ohtu rahvusliku informatsioonieenistuse, kuigi teada on, et kõik nendest organitest tegelikult ei joua lugejaskonnani, rääkimata teiljaskonnast kuhi aga kuulujaskonnani rootsi uhiskonnas, tundmata märet lugejaskonna puudumise pärast Kuulutused peavad kandma ja voimaldama ka teatud hädavajaliku tasaazhi paigutamise. Oht seisneb selles, et uhiskonda harjutatakse saama tasuta ajalehti ka peale "Kodumaa", millega vahe tõuksema kõigi tasuta saamatama propagandaga. Teiselt poolt sõnestavad need nähtused ka motiveeritud, s.t. lugejaskonnaga ajakirjanduse olemasolu juba sellega, et rikutakse kuulutuseturg. Kuulutajad, kes ei ole eestlased, ei suuda selgust saada kus oleks neil õige ja kõnulik kuulutada, et eestlasteni jõuda. Paljud on loobunud selgitamiseet ja lihtsalt loobutud. Eesti ajalehtede ikka majandusliikke alusesti on nõrgestatud, sest normaalses majandusliikus ajalehe väljaandmises peavad tellijas- ja kuulutustulud jagunema umbes pooleks, et kaitta hädavajalikke väljaannekuid. Situatsioon on koigile ammugi selge, kuid raske on rõõhu leida. Elame vahal maal vaba majandisega ja vaba sõnaga. Rahvusgrupp üldhuvid ei paaru selle tõttu sõa.

Selleipoolest on koigile selge, et eesti ajakirjanduse püsi siin Rootsis oleneb sellest, kui kaua nad suudavad oma tõelist missiooni täita, s.o. jõuda oma sõnaga ja informatsioonega lugejani. See eeldab selkõige lugeja huvi lehte saada, milist huvi ta kõnitab ajalehe teilimisega. See huvi näiteks on 26 aastaja toiksul teinud võimalikuks iga päev ilmuva eesti ajakirjanduse olemasolu, sest kõnled lugejaskond koos kun. ajaskonnaga on suutnud aidata ule ühe kallinevat tõõnisest.

Teame, et meie lugejaskond olulises osas tuleb generatsioonist, mis on vanancmas. Peaekesavu tuleb nooremalt poolelt eeskäitt nendest eesti abiledust, mis sõlmitakse ja nendest pensionäridest, kel lugemisvajadus on tekinnud alles pensioniea saabudes. Pensionäride osas on ajalehe tellimine aga olnud ka majandusliikuks probleemiks, mis on tekitanud omakorda ajalehele kõnkluikus kollektiivtellimist. Ja siis on muidugi olemas sest tiiip inimesi, kes leiab vastamata korrsbkinte majandusele, et just temal ei ivrvitse eesti lehte luged, kuna ta undusend kuuleb kuulujuttude mehhanismi abiga. Kui need eesti asjadesse puutuvad Talle on aga eesti ajaleht siiski vajalik, kui näit. on vaja midagi kuulutada, kaasa arvatud kaastundekuulutused usunaluhtumitel. Ajaleht on talle loonlinik asi, mis peab olema, kuid ta ei motle, et see loomulikkus ei olegi mu loomulik. Ku oleks palju selliseid, kes hoolivad tellimusest.

Teistes maades on eestlased pidanud läbi saama massmeediumiga, mis ümalb 1-2 korda nädalas. Meil siin Rootsis on olnud erilise seiis igapäevase ajalehe näät. Olukord, mida omakorda on harjutud pidama normaalseks, sest ajaleht ei ole kusnud uhiskonnalt oma ilmumiseks abi ja vastupidiselt on annud se uhiskonnale tema tegevuse ja ilmumise kohta kirjutanud suure 6-köitelise Tartu-romaanide sarja.

Küneleja tõstis lõpuks veel esile Kangro suuri teenoid eesti maapaarkirjanduse väljaandmisel ja selle stabiliseerimisel.

— Lepiku hjulele, litles küneleja, on iseloomulik, et ta esitab nagu kahte poolt, kähi nägu. Uks nendest on liüriline, teine ta nägudest on sarkastiline voi ka asnult ironiline, voi siis simult humoristik. Lepik on huule alal laiait tegutsev autor, kelle teemad ja motiivid on äärmiselt mitmekülged ja mitmekesised. Uks tema väga oluline teema on rahvusliik-iihiskondik. vaba inimese, vaba vaimu ja ka vaba kodumaa eest võitlev ja sõitlev nii vahi kui pastoliku pöördumise ni siiidistuse kui vaikse ja liuriise manitsuse kujul.

Teine suur ja keskne teema Lepiku luules on kindlasti maapaa-problee mistik, paradiise-luule, maapaa suur ja iäavene teema. Uks erilise ja iseseseisvalt ülistavay teema Lepiku puhul on ajaloo pikkade hingetõmmete jälgimine, nende iseloomustamine, mingisugune inimkonna pika petsptoitlev loomine ja kujutamine huule lähidas, aga seda tabavamas vormis.

Raimond Kolk üldes lõpuks: "Kalju Lepik, Barnard Kangro ja August Mälk, kolm autorit, nii täielikult erinevad üksteiest, aga siiski nii loomulikud ja vajalikud eesti kirjanduse üldpildis — kas seda pole iseenesest juba kaunis palju?" Meie kirjandus on rikkam ja rikkalikum, kui me seda harilikult ehk usume ja arvame."

Kõnele järgnes Bernard Kangro luule interpretatsioon, mille näitlejatar Tiiu Hasmer teestas sügava tunnetuse ja siseelamisega. Ta oli valinud estlamaiseks kolm luuletust Kangro eurasemaat maapeoloomingust, milledes luuletaja kodusees on tugevasti tunnetatav. Need olid: Nõiid tauseks ja lisheks kogust Suvihari, Kodu nägu kogust Eikellegimaa ja Ema rõivaskirsu kogust Pühapäev.

Järgnevalt esitas Göteborgi Eesti Naiskoor Harry Tressi juhatusel kolm luulu: Miina Härma "Kui sa tuled..." ja Ei saa mitte vaiki olla" ja Salme Parre "Ole kodumäe".

Esitatu, nõiesi nähtus varjustuskiirtes ja avaline kõnekõlastus, ei heas temaatilises sonses erinenud luuleesitusega. Koori liikmed kandsid rahvariideid ja see oli suuresti impooneerivi.

Kava teine osa algas Bernard Kangro eitekandega "25 aastat eesti kirjandust võõrsil", mis sisaldas "kvantitatiivse kokkuvõtte meie saavutustest mõõdunud veerand sajandi jooksul". Avaldame Kangro sõnavõtu meie lehe järgmises numbris.

Kalju Lepiku luulet esitas autor ise. Nagu lehe — hoogsalt, eeskujulikul diktsioon ja tõõtsmapäevevus ga. Oleks kiil raske leida deklamatorit, kes Lepiku luulet samavõrdselt autoriga esitaks. Estamiseks oli ta võtnud oma humoristlikku loomingut, mis mitmekeistist tõnusvõiaraelt selle kirjandusliku koosvõibimise kava.

Tiiu Hasmer luges lõpuks August Mälgu jutustuse "Kodumõ näite" lõpuosa. Nõnda sai publik veerea ettekande kaudu tunda tõukiere Mälgu ajaloolisest loomingust ja seda "vitaalsust, mis on erilisteks võuks tema tegelaste juures", nagu mainis Raimond Kolk oma kõnes.

Kõik ettekended leidsid publiku roolel sooja ja kaasaelava vastuvõtu, mis kajastus intensiivses aplodeerimises.

Lõppsõna ütles Kulturkomitee esimees Evald Soomägi, tänades juhtilare ja esinejaid, kelledele rahvariides tõtarlapsed ulatasid punaseid tänuroose. Tänu sai ka publik tõhkerovilise osavõtu eest.

● Joh Kattai töötab Los Angelesis firma Ansley West Corp. juures peainsenerina probleemidega, mis puudutavad maailmaruumi-lõikust.

Hitleri-Stalini

Algus lk. 1

tanteeris Rumeenia uusi piire, siis pidi Stalin konstaateerima, et see sõa mille suhtes tal ka olid omad plaanid olnud, tema eest oli ära näpsatud. N. Liidu-Saksa vahekorrad halvenesid järgmoods sel teiairal, et Hitler enam ei julenud riskeerida Rumeenia õlialikate kaitseta jätmisega ning seepärast paigutati sinna nii Wehrmacht kui ka ohujõudmile ülesgi. See sammu ei saanud mõidusi vahekordi parandada, ega olnud see ka ainukeseks hoitsondile kerkinud sõnepiiveks.

Kunagi 1940. a. septembri teisel poolel ali siies ilmunud Soome küsimus. Juba augusti alul oli Hitler nõustunud Madseni relvavabrikust Taanis Talvesõja ajal tellitud saadetuse teele saatmisega. Sama kuu keskel hakkis Saksamaa suure saladuse katte all Soomelt mõõsoleku mõnede väeüksuste transiidiks Kirkenesi Norras.

Kui selle kohta septembri keskel sõimiti valitsustevahelise kokkuleppe, siis märkas Stalin, et Soome hakkab tal käest ära libisema. Molotov protesteeris ägedalt ja kuna umbes samal ajal Saksamaa, Jaapan ja Itaalia vahel sõlmiti USA vastu sõlmitud kolmikpakt, siis osutus pöhjaliikmu mõttevahetus N. Liiduga mõõdapäisemaiiuks.

Selleks ajatarbeks 12. oktoobril 1940 Berliini saabunud Molotov tegi kohe alul tõõseid ettehriteid Soome küsimuses, millisesti Hitler pareeris küsimusega, et kas Soome probleemi lahendamine N. Liidu poolt tuleks sama iseloomuga kui see oli Baltiriikides ja Besarabias? Saanud jaatava vastuse, tahtis Hitler seejärel teada saada, kas N. Liit kavatseb Soomega just sõda alustada?

Kui Molotov vastamisest kõrvale põikles, deklareeris Hitler, et ta ei saa nõustuda uue sõja puhkemisega Läänemere ruunis kuna see võib kaasa tuua USA sõtta sekkumise. Soome küsimus jäigi lahendamata.

Teiseks Berliinis kõneälla tulnud probleemiks oli huvipärkondade jagamine Balkanil ja N. Liidu liitumise küsimus kolmikpaktiga. Oites pidanud Rumeenlast siit puhtaks pühkima, nõudis Molotov vahu käsi Bulgaariga ning vastutasuks kolmikpaktiga ühenemise eest sõjaväelisi baase Dosporose ja Dardanellide kaldal, või Peale selle Lähtis ta nõusolekut N. Liidu mõjuvõimu laiendamiseks Pärsia lahe suunas ning eeostumist veel mõningate vähema tähtsusega nõudmistega. Maiinilõ nõudmisi pidas Hitler nõnda iiialdatuiks, et ta nende suhtes eiam üldse seisukohta võtma ei hakanud. Ta oli veendumusele jõudnud, et itaaliaga ei ole võimalik kokkuleppele jõuda.

Molotovi Berliinis lähkudes oiid seega N. Liidu Saksa vahekorrad jõudnud katkemise punni. Mõned nädalad hilijem otsustasi Hitler N. Liidu suhtes alustamise, kuigi ta tõarbaressa plaanile ähkirja andis alles 18. detsembril 1940

Seejärel ei huolinud Hitler enam Stalini reaktsioonidest nendele sammudele, mis Saksamaa teda informeerimata ette võttis.

Nii hõitus Bulgaaria 1. märtsil kolmikpaktiga, mille järel Balkani saajõigu juoks mõõratud Saksa väed sinna sisse marssiid. See sõjaäkik kujunes Stalinile väga ebameeldivaks iiiatseeks kuna ta oli uskunud selle pikaks venimise. Kuigi sõda eestamatult oli lähenemad ka Jugoslaaviale, kestis see ikkagi aimult 3 nõalat.

Saksa kiire voit neeseaas N. Liidu sõrmiisi kardetavaseo ohuks N. Liidu Stalin oli tõiesti teadlik. Vahetult enne sõjategevuse algust Balkanil oli ta nimelt hakkama saanud suure eksisammuga, soimides Sõpruslepe- ja mittekiirustamisi lepingu Jugoslaaviaga. See Saksamaale hoiatusena mõeldud demonstratiivne samm kunnitas lõplikult Hitleri veendumust, et N. Liit esimesel sõõdsal võimalusel teile selpatagani kalile tunbig. Kuigi Stalin tõsiselt Saksa kallaletungi kartis, lootis ta selle siiski ära Loida.

Selleks kasutatud õige mõtmel lauti vahendite eesmärgiks oli Hitlerile märku anda, et N. Liit on valmis järel andma ja et Saksamaa võib oma peamised sõhd saatada läbirõõkimiste teel. Et Hitler sellest hoolimata kaheriide sõja alustamisega riskeerib, mille vältimiseks ta 1939. a. oli toonud ulatusliike poliitilisi ohvreid, see ei mõõnund Stalin' mõõtusse.

Ja seepärast ta ka ei uskunud sõja puhkemise hoolimata Briti ja USA valitsuste hoiatusist ning nii Saksamaalt kui Jaapanist saabuisid gõnnaabiteatest, mis ära üiteiid kogumi rünnaku algusse täpse kuupäeva. Mida aga Stalin ei teadnud, oli see, et Hitler oli tõiesti veendunud, et ta N. Liidu vastase sõjakäigu enne 1941.a. lõppu võidurikkaile lõpule viib. Sellisel optimaatlikul arvamisel ei olnud Hitler üksinda. Sama uskuisid väheste eranditega ka Saksa kõrgemad sõjaväejuhid, kuna Briti kindralstaabi ülem sõjakäigu kestvuseks arvestas 6—7 nädalat ning USA sõjaminister president Rooseveltile esitatud ettekandes arvannist avaldaz, et selleks kulub ülimalt kolm kuud.

UU

Göteborg austas

Algus lk. 1

sõjakäiku selle nn. halli realismi vastu.

Mitte kõll selleks, et romantika Soomia-Moomia maailma tagasi pöörduda, vaid et elu nüansseeritumat esitamist taotleda, seda kõigepealt laulea, kus kunstilisest tundmisest kantud sõnu ja voorisolgus ja vormikindlus pidid valitsema. Tekkis võitlus ja vaidlus elulähedusaste ja vaimulähedusaste vahel, kus tulebaj- nonr generatsioon, tuntud arbujate ühe ali, kindlalt taimuilähedaste kantsil seisis. Arbujate tagapõõjalt, vaimuläheduse märkide alt ähustas siis noor luuletaja Bernard Kangro oma tähelemda.

— Kui ajaratas veel ühe tiiru kiimne aastat edasi oli teimud, siis oli Eesti maa ja rahva, nagu ka eesti kirjanduse füüsiline masiim vähepeal teise maailmasõja keeriset läeikult parumeda jõudnud. Kaiju Lepiku tulek kirjanduse toimus juba maapaos, sõjajärase aja ühelt poolt pettumuste ja teiselt poolt loutuste maailmas, kus ühtse eesmi oluline ei olnud, mis laadis vei stiilis kirjutada, vaid mida kirjutada, mida üldse osata ja tahta öelda.

Vahepeal käsitles küneleja iga jõmbihri loomingut eraldi. Ta tähendas ma., et Mälk pole kunagi iseenesest kirjutanud, mis ongi, vöiib-olla, tema loomingu suur tugevus.

"See muidugi ei tähenda, et Mälk oleks oma ümbruse, oma lapse, ja mehepõõve lähehetud miljöös kasutamata jäänud", ütles küneleja, kes tõmbas ka mõnesid paralleele Mälgu kui Saaremaa-sõnesse juurduvad kirjaniku ja Jiri kirjanduse ning kirjanike vahel. "On nähtavasti kirjanduslikus mõttes midagi väga eritlet saartes, millel tundavat olevat võimsam, paremi ja tõnulikum kirjanduslik mõõdumis kui lihtne lage maa". Küneleja rõhutas Mälgu juures veel tema romaanitegelaste elujõõdu, elada tahtmist ja vitaalsust. Põgusat käsitlust leidis ka Mälgu tegevus teatrikirjanikuna, eriti 30-indal aastail.

Seoses Bernard Kangro proosatõõlminuga tähendas küneleja, et Kangro on "üks huvitavamaid ja väärkemaid autoreid eesti kirjanduses. Kangrot lugedes ei hakka kunagi igav, sest ei tea mal, mis järgmisel lehekõljel, järgmise käänaku taga ootab."

— Kangro liigub nii mitmel eri pinnal, et on raske väita, milline nendest pindadest on alipool, milline ülevalpool, milline on primaarne ja milline sekundaarne. Oma loomingulise ürgjõuga, mingisuguste loodusesse ja minevikku suunatud kaisesarvedega loob ta seda, mis üks vei teine kord voib sarnaneda rahvaluulega. Kuid mis on tegelikult uudislooming, mis on täielikult Bernard Kangro ise . . . Uks põhilistest Kangro ninetest ja motiividest — mina, sagedi ärdustavalt Võõrama — nõnda siis tahi miljöö ja tahi kui ühiskondlik tervik.... Teine põhilise keskkond Kangro loomingus on Tartu, peamiselt skadeemilne Tartu, mis on sagedi kaasas tema luules ja millest ta on kirjutanud suure 6-köitelise Tartu-romaanide sarja.

Küneleja tõstis lõpuks veel esile Kangro suuri teenoid eesti maapaarkirjanduse väljaandmisel ja selle stabiliseerimisel.

— Lepiku hjulele, litles küneleja, on iseloomulik, et ta esitab nagu kahte poolt, kähi nägu. Uks nendest on liüriline, teine ta nägudest on sarkastiline voi ka asnult ironiline, voi siis simult humoristik. Lepik on huule alal laiait tegutsev autor, kelle teemad ja motiivid on äärmiselt mitmekülged ja mitmekesised. Uks tema väga oluline teema on rahvusliik-iihiskondik. vaba inimese, vaba vaimu ja ka vaba kodumaa eest võitlev ja sõitlev nii vahi kui pastoliku pöördumise ni siiidistuse kui vaikse ja liuriise manitsuse kujul.

Teine suur ja keskne teema Lepiku luules on kindlasti maapaa-problee mistik, paradiise-luule, maapaa suur ja iäavene teema. Uks erilise ja iseseseisvalt ülistavay teema Lepiku puhul on ajaloo pikkade hingetõmmete jälgimine, nende iseloomustamine, mingisugune inimkonna pika petsptoitlev loomine ja kujutamine huule lähidas, aga seda tabavamas vormis.

Raimond Kolk üldes lõpuks: "Kalju Lepik, Barnard Kangro ja August Mälk, kolm autorit, nii täielikult erinevad üksteiest, aga siiski nii loomulikud ja vajalikud eesti kirjanduse üldpildis — kas seda pole iseenesest juba kaunis palju?" Meie kirjandus on rikkam ja rikkalikum, kui me seda harilikult ehk usume ja arvame."

Kõnele järgnes Bernard Kangro luule interpretatsioon, mille näitlejatar Tiiu Hasmer teestas sügava tunnetuse ja siseelamisega. Ta oli valinud estlamaiseks kolm luuletust Kangro eurasemaat maapeoloomingust, milledes luuletaja kodusees on tugevasti tunnetatav. Need olid: Nõiid tauseks ja lisheks kogust Suvihari, Kodu nägu kogust Eikellegimaa ja Ema rõivaskirsu kogust Pühapäev.

Järgnevalt esitas Göteborgi Eesti Naiskoor Harry Tressi juhatusel kolm luulu: Miina Härma "Kui sa tuled..." ja Ei saa mitte vaiki olla" ja Salme Parre "Ole kodumäe".

Esitatu, nõiesi nähtus varjustuskiirtes ja avaline kõnekõlastus, ei heas temaatilises sonses erinenud luuleesitusega. Koori liikmed kandsid rahvariideid ja see oli suuresti impooneeriv.

Kava teine osa algas Bernard Kangro ettekandega "25 aastat eesti kirjandust võõrsil", mis sisaldas "kvantitatiivse kokkuvõtte meie saavutustest mõõdunud veerand sajandi jooksul". Avaldame Kangro sõnavõtu meie lehe järgmises numbris.

Kalju Lepiku luulet esitas autor ise. Nagu lehe — hoogsalt, eeskujulikul diktsioon ja tõõtsmapäevevusega. Oleks kiil raske leida deklamatorit, kes Lepiku luulet samavõrdselt autoriga esitaks. Estamiseks oli ta võtnud oma humoristlikku loomingut, mis mitmekeistist tõnusvõiaraelt selle kirjandusliku koosvõibimise kava.

Tiiu Hasmer luges lõpuks August Mälgu jutustuse "Kodumõ näite" lõpuosa. Nõnda sai publik veerea ettekande kaudu tunda tõukiere Mälgu ajaloolisest loomingust ja seda "vitaalsust, mis on erilisteks võuks tema tegelaste juures", nagu mainis Raimond Kolk oma kõnes.

Kõik ettekended leidsid publiku roolel sooja ja kaasaelava vastuvõtu, mis kajastus intensiivses aplodeerimises.

Lõppsõna ütles Kulturkomitee esimees Evald Soomägi, tänades juhtilare ja esinejaid, kelledele rahvariides tõtarlapsed ulatasid punaseid tänuroose. Tänu sai ka publik tõhkerovilise osavõtu eest.

● Joh Kattai töötab Los Angelesis firma Ansley West Corp. juures peainsenerina probleemidega, mis puudutavad maailmaruumi-lõikust.

Ilmar Külvet 50-aastane

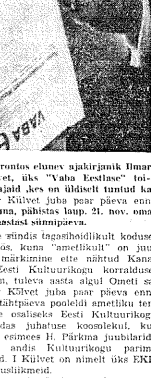

Turontos elunev ajakirjanik Ilmar Külvet, üks "Vaba Eestlase" toimetajaid ,kes on täidlselt tuntud ka Ilmar Külvet juba paar päeva enne **nikuna, pähistas laup. 21. nov. oma 50. aastast sünnipäeva.**

See sündis tagasihoidlikult koduses miljöös, kuna "ameitkaali" on juubeli märkimine ette nähtud Kanada Eesti Kulturikogu korraldusel nõijem, tuleva aasta algul Ometi sai Ilmar Külvet juba paar päeva enne oma tähtpäeva poolelti ametliku tervituse osalaseks Eesti Kultuurikogu Kanadas juhatuse koosolekul, kus EKK esimees H. Pärkina juubilaride edasi andis Kultuurikogu parima soovid. I Külvet on nimelt üks EKK juhatuslikmeid.

Ajakirjanik-näitekirjanik Ilmar Külvet sündis 21. nov. 1920. Harjumaal, Keilas. Keskhariduse sai ta Tallinnas Gustav Adolfi gümnaasiumis, mille lõpetamise järele alustas ajakirjandustöökig tegevust sõjaaegse "Rindelehe" toimetuses. Hiljem oli ta tegev Saksamaal ajalehtede toimetuses liitlbeele ja Schwartzenbergis. Siirduides Saksamaalt ile Inglismaa Kanadasse, asus l. K. 1953. a. Torontos "Vaba Eestlase" juurde, kus on töötanud tänasein.

Oma kutseline töö kõrval on küllvet kitjutanud mitmed näidendid, milledest suurima memu osalineks on saanud "Lamp ei tohi kustuda" ja "Sõid ille mere". Neid on mängitud ka Austraalias ja Rootsis. Kuejimues Rootsi publik on eriti soojalt vastu võtnud mõlemad eelpool nimet, näidendid. Toronto teatripublik pole senini Külvett viimast näidendit "Sõid ille mere" näinud.

Ilmar Kulvet on oma senistes näidendites käsitlenud alunuteid paguiasseerilaste eluprobleeme. Seda on ta teinud mitmetl juõgemalt kui paguiasseerilaste eluprobleeme. Seda on ta teinud mitmetl juõgemalt kui paguiasseerilaste eluprobleeme. Ka näitelise mõõ juhtusyas proosas. Ohest küljest on just see asjaolu konservatiivsetes ringkondades Külvetl loomingu vastamisel põhjustanud eriarvamisi. Teiselt poolt on aga ta loomingu just selletõttu laiemat tunnustust leidnud.

Igal juhul on Ilmar Kulvet jõudnud 50-aastasena sinna, kust ta aiga kirjanduslik ja näitekirjanduslik teekvus peaks kujunema senisest veelgi tihedamaks. Selleks omab Ilmar Külvet kõik eeldused ning seda soovivad temale mitte ainult ta kolleegid ja sõbrad, vaid kogu meid eestimeelne kultuuriihuviline pagulastegrupp.

K.E.

Arved Oksaar 50-aastane

Arved Oksaar

Saksamaal Hamburgis tähistab 6. novembril 50-aastast sünnipäeva fil. kand. Arved Oksaar, Allmänna Markuads- och Opinionsundersökningar direktor ja tuntud sporditegelane ning endine edukas kergejõustiklane.

Arved Oksaar sündis a. 1920 Koeras, Jõrvamaal. Alustas akadeemilisi õpinguid Tartu ülikooli majandusteaduskonnas ja lõpetas need pagiaspõlves Stockholmi ülikoolis, kus ta jaananeks oli rõigitaadus. Õpinguid toimusid samaaegselt kõige sõõdsamate ajaliste tõusudega. Ka nii oli ta arvamenikuks Vin & Spritcentraleni peakontoris ning hiljem statistik SAS peakontoris. Pärast õpinguite lõpetamist teenis ta Sociaalteoreetsete pagastatistikona, kust ta kutsuti rootsi "gallupiinstituudi" SIFO (Svenska Institutet för Opinionsundersökningar) ja asus selle teejõõsele juhtimisele. Selle firma tõõlmeeldavad ei ole mõõsusqused ja tulevad riigi- ja omavalitsusasutiste kui ka eraisikute ja eraettevõtete poolt.

Arved Oksaar oli ühiplisena ja ka hiljem aktiivsportlane, harrastades kergejõustikus keskmaa jooksusid, suusatas jne., talle olid lähedased ka laskmine, male ning kabe. Edukaim oli ta jooksjana, kus ta on esinenud m.h. ühel korral Eesti rahvusmeeskonnas ja olnud Eesti meister tetejooksumeeskonna koosseisus. Ka suusatamises on ta olnud koolinoorsoo meister, laskmises saavutanud meistriklassi ning olnud edukas ka kahes ja males koolide võistlustel Tallinnas ja Nõmmel. Kodumaal kuulus ta DENG Nõmme osakonda ja hiljem Tallinna "Kalevisse". Rootsi liitus ta algul "Hellasega", hiljem Bellevue IK-ga, kus tookord oli rohkesti eesti kergejõustiklasi.

Pärast aktiivspordist loobumist on Arved Oksaar pühendanud tähelepanu massspordile kui vahaja iihetu ja rahvusnaalsemale ärekasutamisvõõle tervise tugvendamiseks ja vastupanujõu suurendamiseks. Selleit peisohtalt lähtudes olles esimene Rootsis, kes teaduslikult tegi kindlaks, et rekordsporti ja massporti ei saa organisatorselt lahus hoida. Ta on initsiaator ja kaasautor raamatuile "Idrott är ..." Kirjutanud artikleid valdkonnast "Sport iskonna tegurina" eelkõige rootsi ajalehteles Dagens Nyheter ja endises Stockholms Tidningen ning ajakirjas Tidskrift i Gymnastik.

Publitseerinud on A.O. ka politoloogilisel alal, näiteks "Eesti sõõdsiseõõmine 1940—41", avaldatud Harvardi ülikooli Russian Research Centeri poolt.

Juubilar on abiisa professor Eis Oksaarega, n-na Järv, millisest abiellust neil on poeg Sven Ilmar. Perekond asus Saksamaale elama a. 1967, kui abikaasa kutsuti Hamburgi ülikooli korralisele professorile.

Arved Oksaart õnnitleval tähtpäevaal tema paljud sõbrad, kolleegid, sporditõõsaalased ja tuttavad Rootsis.

J.K.

Kohalik elu

UPPSALA

Oberammergau kannatusmängud

Pühapäeval, 6. detsembrilil toimub Eesti Kodus, Geijerag. 12 Aarne Viisimaa eatusel reportaažina 1970 a. suvest Oberammergau kannatusmängud", mille algus on kl. 16.00. Sissejõõtu tav sõnavõtt praost Jakob Aunverelt. Kohvilaud. Uppsala Eesti Selts ütleb kõigile teretulemast.

Luisu graafikanäitus

Karin Luisu graafikanäitus leiab aset Uppsala Eesti Kodu ruumes, näitusega toimub eesti eksliibriste näitus, kus esitatakse mitu zada võõrsil vilbival eestlaste valmistatud eksliibrist. Näituseks ilmub trükitud kataloog K. Eerme toimetusel. Edasi on raamatu aupäeva kavas ettekandeid Toronto eesti koolinoortelt ja lastenia laulelt, kes näituse külastajaile esinevay mitmesugused emakeele teemadel.

Raamatu aupäeva raamides toimub raamatulotteri, kus iga loos võõldõ ning kirjaniste poolt korraldatav raamatulaat. Omapoolikal on raamatu aupäeva kavas intervjuud kõõbalike kirjanikega. Kuns kirjanikku vestlevad mitmesugused raamatu ja loomingu teemadel.

Raamatu aupäeva lõpuosa on pühendatud Bernard Kangrole ta 60 sünnipäeva puhul. B. Kangro austamise-õhtu avab EKK juhatuselge Ilmar Külvet, kuna ülevaate B. Kangro loomingust esitab H. Oja. Juubilari loomingut esitavad Rahvusteatri näitlejad Kiina Reinik, Rudolf Lepp, Lydia Vohu, Tarvo Kass ja Endel Loo jt. kuna Rahvusteatri näitleja ja esineja Kaarel Soodor esitab mõõmaavihki kõlkesi kokkupuudeest B. Kangroga. Õhtu muusikalises osas esinevad Stella Kerson klaveri teelise Tõhi USA-st ja kohalik helilooja Avesoom orkester, mis on orkestri esinesela esinemiseks avalikkuse ees.

Eesti kirjanikest Kanada teatelehes

MONTREAL (EPL) — Kanada PEN-klubi novembri kuu "Newsletter", mis levib üle maailma PEN-klubide keskel, toob teateid ka allkirjaneste selle klubi liikmete, eesti kirjanike osas: A. Viirlaidil oli au olla Taipeis Hiina PEN-klubi eriküülaline 3. Aasia kirjanike konverentsil, kuujuures Jaapani kirjanikuile, Nobeli laureaadile, Kaabatale ja Viirlaide saadeti tasuta lennupiletid. Ta viibis ka 37. PEN kongressil Eesti PEN-klubi delegaadina Seoulis, L. Koreas.

E.V. Saks on avaldanud kaks essed kirjanduspäikirjas "Tulimuld", Rootsis, klassiku dr. F.R. Kreutzwaldi ja Tartu akadeemilise elu ile aa. 1826-31 ja ühe artikli Saksamaal, mis käsitleb eesti sõõd sõõdkonda Taani võõnisi all. aa. 1219-1346. Ta ajaloolise romaan "Hannibali rahvas" ilmus mandas triikis "Toronto". Hõõra Saks valiti Londoni Royal Literary Society liikmeks ja representeeris Kanada PEN-klubi Mentoni kongressil. On Kanada PEN klubi juhat, liige. Salme Ekbaumi, kes on ühtlasi Eesti PEN klubi liige, naidend "võõrasemõõ", lavastati Stockholmis ja Sydneys ja ta romaan "Ristitants" ilmub jõuludeks Rootsis.

Haanes Oja organiseerib kultuurikogu Kanadas ja on pidanud neli loengut eesti kirjanduse üle Toronto ja Hamiltonis.

RAAMATURIIUL

KRANTSI LUULETUSKOGU

Torontos ilmus õsja Mana kirjastusel Eduard Krantsi teine luuletuskogu "Taimeliitused. See on 64-leheküljeline kogu nusi Ed. Krantsi luuletusi. Ed. Krantsi esimene luuletukogu "Tungaltermd" ilmus 1968. a. leides nihiisti arvustajate kui ka luugejate poolt tiie tunnustust. Kuusi aa. Ed. Krants oma "Tungaltermde" eest Kanada Eestlaste Kirjanduse auhinna toimkonnalt auhinna kui parim 1968. a. luuletuskogu Kanadas elunevatelt eesti luuletajatelt.

RAAMATU AUPÄEV TORONTOS

Paar kuud tagasi Torontos elu kutsutud uus organisatsioon — Eesti Kultuurikogu Kanadas — korraldab raamatukuu raamides oma esimese suure ürituse — eesti raamatu aupäeva. See leiab aset pühap., 6. dets. Eesti Maja suures saalis kestvusega hommikust õhtuni. Ühele pühapäevasele päevale on koondatud kokku kõigi eesti raamatu ja kultuuri populariseerimise üritusi. Raamatu aupäev algab Kanadas elunevate eesti autorite raamatute ja trükiste näitusega, kus esitatakse suurem 160 võõrsil ilmunud teost ja üle 140 trükise, mis 1944—1970 a. kestel toimetatud Kanadas elunevate autorite poolt. Uheaegselt raamatunäitusega toimub eesti eksliibriste näitus, kus esitatakse mitu zada võõrsil vilbival eestlaste valmistatud eksliibrist. Näituseks ilmub trükitud kataloog K. Eerme toimetusel. Edasi on raamatu aupäeva kavas ettekandeid Toronto eesti koolinoortelt ja lastenia laulelt, kes näituse külastajaile esinevay mitmesugused emakeele teemadel.

Raamatu aupäeva raamides toimub raamatulotteri, kus iga loos võõldõ ning kirjaniste poolt korraldatav raamatulaat. Omapoolikal on raamatu aupäeva kavas intervjuud kõõbalike kirjanikega. Kuns kirjanikku vestlevad mitmesugused raamatu ja loomingu teemadel.

Raamatu aupäeva lõpuosa on pühendatud Bernard Kangrole ta 60 sünnipäeva puhul. B. Kangro austamise-õhtu avab EKK juhatuselge Ilmar Külvet, kuna ülevaate B. Kangro loomingust esitab H. Oja. Juubilari loomingut esitavad Rahvusteatri näitlejad Kiina Reinik, Rudolf Lepp, Lydia Vohu, Tarvo Kass ja Endel Loo jt. kuna Rahvusteatri näitleja ja esineja Kaarel Soodor esitab mõõmaavihki kõlkesi kokkupuudeest B. Kangroga. Õhtu muusikalises osas esinevad Stella Kerson klaveri teelise Tõhi USA-st ja kohalik helilooja Avesoom orkester, mis on orkestri esinesela esinemiseks avalikkuse ees.

USA-poliitika

Algus lk. 1

välja pandud kas välisministri abid vastavaiks küsimustes või teised eksperdid. Kaks päeva kestnud konverentsil oli vahendajaks William D. Blair, avalike asjade välisministri abi asetäitja. Delegante tervitas välisministri abi Michael Collins, endine astronaut Apollo-lendudest. Huvitava ülevaate UN-i tööst andis ministriabi rahvusvaestistes küsimustes Samuel DePalma, kelle tähelepanekuid täiendasid Seymour M. Finger, USA esindaja UN-is, Glenn A. Olds, USA esindaja UN-i Majandus- ja Sotsiaalnõukogus ja Louis E. Frechtling, Rahvusvahelise Administratsioonl Büroo direktor. Lõpuks andis veel seletusi inimõiguste küsimustes advokaat dr. Rita Hauser, kes on USA esindaja UN-i Inimõiguste Komisjonis, kui ka Majandus- ja Sotsiaalnõukogus.

Referentidele esitati kogu konverentsi kestel rohkesti küsimusi, munde hulgas küsis eesti delegaat Ilmar Fleer, mida on teimud UN-i Inimõiguste Komisjon seoses N. Liidu katsetega keelata inimõiguisi Eestile, Lätile ja Leedule. Vastus oli, et Ameerika juhib nõõvalt Nõukogude delegatsiooni tähelepanu sellele, et maaiim jäigh nõukogude samme. N. Liit on sõrmaelt tundlik maailma avaliku arvamuse suhtes ning temale avaldatakse pidevalt survet seoses inimõiguste rakendamisega nimetatud maal.

Ka Eesti Naiskluhide Liidu esinaine Juta Kurman esitas konverentsile küsimuse seoses Ühendriikide valitsuse poliitilise hoiakuga vähes, et see on sageli liiga pehme, vähel iseg naiivne, ning peaks olema palju kindlam suhtlemisel Nõuk. Liiduga.

Vastus selleie oli, et erateeglise tehvatuse piirainie kõnetasid Helsingis näiteks on Ühendriigid ohuid väga kindlameelsed oma seisukohtade kinnitamisel.

Kaasaegse nõorsoo küsimusi käsitlevad konverentsil välisministeeriumi nõunik Richard F. Pedersen ja välisministri abi hariduse ja kultuuri küsimustes John Richardson. Pärastlõunasel istungil puudutasid USA poliitikat Ida-Aasia suhtes Rikkiko Juldgeolekunõõkõgu liige John W. Holdridge, Ida-Aasia regionaalsete küsimuste direktor Edward E Masters ning Rahvusvahelise Arenguameti haldaja John A. Hannah.

Lõunapeaset istungil andis